

สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

ในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน Universal Periodic Review (UPR) รอบที่สอง พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้รับข้อเสนอด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศจากเม็กซิโกเพื่อให้จัดความรุนแรงต่อสตรีโดยไม่คำนึงถึงการแสดงออกทางเพศ แต่ไม่มีข้อเสนอที่เจาะจงในเรื่องสิทธิของเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งนี้มีความพยายามและความก้าวหน้าในประเด็นนี้ รวมถึงร่างกฎหมายรับรองอัตลักษณ์ทางเพศ ร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียม การก่อตั้งศูนย์คุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ และมหาวิทยาลัยหลายแห่งอนุญาตการแต่งกายตามเพศสภาพมากขึ้น ในระดับประเทศ พรบ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 คุ้มครองการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการยื่นคำร้องโดยเด็กและเยาวชนเลยสักครั้ง เนื่องจากขาดการให้ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เด็กรับรู้ และขาดกลไกที่เป็นมิตรกับเด็กและเยาวชน

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและองค์การระหว่างประเทศเพื่อสิทธิเด็กและเยาวชนหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ประกอบไปด้วย 8 องค์กร ได้ร่วมกันจัดวงพูดคุย 5 ครั้ง กับเด็กและเยาวชน 84 คน อายุระหว่าง 12-23 ปี เพื่อสะท้อนสถานการณ์และข้อเสนอแนะด้านสิทธิของเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ข้อท้าทาย

กรณีศึกษา ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ผลกระทบ

ความรุนแรงในโรงเรียน

หัวข้อความหลากหลายทางเพศได้ถูกบรรจุในวิชาสุขศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ไม่ได้รับเท่าในหลักสูตรแกนกลางกระทรวงศึกษาขั้นพื้นฐาน และไม่มีการที่เพียงพอในการสร้างความเข้าใจกับครู ส่งผลให้ยังคงมีทัศนคติเชิงลบและการละเมิดสิทธิของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งยังมีข้อบังคับนโยบายตามระบบเพศสองขั้ว ที่ไม่เปิดรับความหลากหลายทางเพศ

กรณีศึกษา เด็กอายุ 14 ปี ที่ต้องใส่ชุดนักเรียนชายตามคำนำหน้านาม ได้ใส่ชุดชั้นในแบบผู้หญิงไปโรงเรียน เมื่อครูเห็นจึงได้ล้อเลียนและทำให้เด็กนักเรียนอับอาย อีกทั้งให้นักเรียนชายคนอื่นมาสัมผัสชุดชั้นใน

งานวิจัยพบว่าเด็ก 1 ใน 2 ของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศโดนรังแกโดยร้อยละ 30.9 เป็นการรังแกทางร่างกาย และร้อยละ 24.4 เป็นการคุกคามทางเพศ ถึงแม้ในระดับมหาวิทยาลัยมีการเปิดกว้างมากขึ้นเรื่องการแต่งกายตามเพศสภาพและทรงผม แต่สิ่งนี้ยังเป็นไปไม่ได้เลยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูและบุคลากร ทั้งในโรงเรียนรัฐและเอกชน ยังคงลงโทษนักเรียนบนฐานเพศภาวะ รวมถึงโกนหัว ทำให้อับอายในพื้นที่สาธารณะ และเมื่อเหตุการณ์ละเมิดสิทธิเหล่านี้เกิดขึ้น ไม่มีช่องทางในการแจ้งเหตุที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำเชิงอำนาจและความกลัวกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง

การละเมิดและการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในโลกออนไลน์

เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศเสี่ยงต่อการเผชิญการรังแกและการละเมิดทางเพศออนไลน์ ถึงแม้มีการก่อตั้งชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ตในพ.ศ. 2559 แต่มีความก้าวหน้าเพียงเล็กน้อยในการป้องกันความเสี่ยงที่เจาะจงไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ

เด็กและเยาวชนระบุว่าไม่มีช่องทางในการขอรับคำปรึกษาที่ปลอดภัยสำหรับผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อของการละเมิดในโลกออนไลน์ ในขณะที่เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศมักเจอกับความเสี่ยงในด้านการแสวงหาประโยชน์ทางเพศออนไลน์ เด็กชายและเด็กหลากหลายทางเพศต้องเจอกับความเสี่ยงมากขึ้นเมื่อออกมาพูดถึงประสบการณ์ดังกล่าว เนื่องจากทัศนคติหรือความเชื่อผิดๆ เช่น งานวิจัยพบว่าผู้ให้บริการด้านหน้าไม่ถือว่าเด็กเป็นเหยื่อหากเด็กคนนั้นเป็นชายรักชาย และถูกกระทำโดยผู้ชาย อีกทั้งยังมีความทับซ้อน เช่น หากเป็นเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติเมื่อถูกข่มขืนประชาชนหากต้องการแจ้งเหตุกับผู้บังคับใช้กฎหมาย จึง ไร้รัฐไร้สัญชาติ

ข้อท้าทาย

กรณีศึกษา ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ผลกระทบ

ขาดการยอมรับและความเข้าใจจากครอบครัว

คนไทยยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศหากเป็นคนนอกครอบครัวตัวเองได้มากกว่าที่จะยอมรับคนในครอบครัว นำมาสู่การคุกคามและการรังแก รวมถึงการละเมิดทางร่างกายและทางเพศ ผลจากงานวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนหลากหลายทางเพศส่วนใหญ่เคยหนีออกจากบ้านอย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพราะประสบความรุนแรงในบ้าน พบความเสี่ยงในด้านอื่นๆ ของชีวิตเพิ่มมากขึ้น

“ผมโดนพ่อตีหนักมาก เพราะพ่อเห็นว่าผมแอบใส่กางเกงในแบบผู้หญิง และทุกครั้งที่ผมรู้ว่าผมแอบแต่งตัวหรือเปลือกรีดแบบผู้หญิง ผมก็จะโดนต้อย่อยๆ ทำให้ผมกลัวพ่อมาก เวลากลางคืนผมถึงต้องแสดงตัวว่าเป็นแมนตลอดเวลา” เสี่ยงสะท้อนจากเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ

เด็กและเยาวชนถูกกดดันให้เป็นไปตามความคาดหวังของครอบครัว รวมถึงในด้านของตัวตนอัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ และการแสดงออกทางเพศ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็กเป็นวงกว้าง เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศเผชิญกับความเครียดอีกระดับขึ้นเนื่องจากต้องปกปิดตัวเองตอนอยู่ที่บ้าน โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก แบบสำรวจในระดับประเทศพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกเลือกปฏิบัติจากคนในครอบครัวเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดต่อการฆ่าตัวตายโดยมีความคิดฆ่าตัวตายมากกว่ากลุ่มเสี่ยงกลุ่มอื่นถึง 2.5 เท่า

สิทธิในอัตลักษณ์และสุขภาพจิต

เด็กและเยาวชนข้ามเพศไม่ได้รับโอกาสในด้านต่างๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรับรองอัตลักษณ์ทางเพศ ในพ.ศ. 2560 มีการร่าง พรบ. อัตลักษณ์ทางเพศขึ้นโดยยังคงมีข้อกำหนดเรื่องการผ่าตัด ซึ่งขัดต่อสิทธิในการนิยามตนเองและสิทธิเหนือร่างกายตนเอง นอกจากนี้ บริการทางสุขภาพจิตยังคงไม่ละเอียดอ่อนต่อความหลากหลายทางเพศ สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ

เด็กและเยาวชนข้ามเพศยังคงต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์รอบข้างที่เป็นไปตามข้อกำหนดตามเพศกำเนิด รวมถึงชุดนักเรียน การเข้ารับการรักษาพยาบาลในหอชายหรือหญิง ข้อกำหนดเรื่องการเกณฑ์ทหาร หรือโอกาสในการจ้างงาน อีกทั้งยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการข้ามเพศที่เหมาะสม เด็กและเยาวชนส่วนมากไม่สามารถเข้าถึงการประเมินทางสุขภาพจิต ที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องซื้อฮอร์โมนด้วยตัวเองโดยไม่มีใบสั่งยาหรือได้รับการตรวจเลือด ส่งผลให้มีการใช้ฮอร์โมนไม่เหมาะสมหรือเกินขนาด และมีความเสี่ยงด้านสุขภาพอื่น ๆ ตามมา นอกจากนี้เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศยังเจอกับบุคลากรทางสุขภาพจิตที่ไม่เป็นมิตร เยาวชนหญิงรักหญิงระบุว่าได้เข้าพบจิตแพทย์ แต่จิตแพทย์กลับบอกให้เยาวชนคนนั้นกลับไปชอบผู้ชายเพื่อให้สุขภาพจิตดีขึ้น กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงบริการที่ยังคงเข้าไม่ถึงและไม่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ข้อเสนอแนะ

1. จัดการอบรมบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในภาครัฐและเอกชน และปรับแก้หลักสูตรแกนกลางกระทรวงศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกและความเคารพในด้านความหลากหลาย รวมถึงด้านอัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ การแสดงออก และลักษณะทางกายภาพ
2. สร้างกลไกการแจ้งเหตุที่ปลอดภัย เป็นความลับ และเข้าถึงได้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถรายงานเหตุความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติ โดยมีการเยียวยาและให้คำปรึกษา
3. สร้างระบบเพื่อเสริมสร้างการยอมรับความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ปกครอง เช่น ผ่านการสื่อสารสาธารณะ หรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีความหลากหลายทางเพศในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะและทางการเมือง
4. ออกกฎหมายรับรองอัตลักษณ์ทางเพศที่ครอบคลุมถึงเด็ก ตามหลักการนิยามตนเองและไม่มีข้อจำกัดด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย
5. จัดบริการทางสุขภาพจิตที่เข้าถึงได้และเป็นมิตรต่อเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ
6. จัดให้มีมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กกลุ่มเปราะบางจากการละเมิดและแสวงประโยชน์ในโลกออนไลน์ และมีการรับเรื่องที่ปลอดภัยสำหรับเด็กทุกกลุ่ม รวมถึงเด็กไร้รัฐและเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ

อ้างอิง

1. UNDP (2019). *Tolerance but not Inclusion: A national survey on experiences of discrimination and social attitudes towards LGBT people in Thailand*. Bangkok: UNDP.
2. Children and Youth Council of Thailand, UNICEF, UNDP, and UNFPA. (2020). *Preliminary Report A Survey on Impacts of COVID-19 Pandemic on Children and Young People and Their Needs: Online Survey Conducted between 28 March and 10 April 2020*.
3. Olivier, S. and Thurasukarn, O. (2018). *Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex and Queer (LGBTQI+) Youth in Thailand: Exploratory Research Report*. Thailand: Save the Children.
4. UNDP and MSDHS. (2018). *Legal Gender Recognition in Thailand: A Legal and Policy Review*.
5. ECPAT International. (2021). *The Global Initiative to Explore the Sexual Exploitation of Boys: Thailand Report*. Bangkok: ECPAT International
6. Mahidol University, Plan International Thailand & UNESCO Bangkok. (2014). *Bullying targeting secondary school students who are or are perceived to be transgender or same-sex attracted: Types, prevalence, impact, motivation and preventive measures in five provinces of Thailand*. Bangkok, Thailand: UNESCO.
7. Association of Children and Youth for the Peace in the Southernmost Provinces of Thailand (Luukrieang). (2021). *Consultations with Children and Youth with Diverse SOGIESC in the Southernmost Provinces of Thailand*.

เกี่ยวกับเครือข่าย

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและองค์การระหว่างประเทศเพื่อสิทธิเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ประกอบไปด้วย 8 องค์กรที่ดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสิทธิเด็ก รวมถึงเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ:

องค์การช่วยเหลือเด็ก ประเทศไทย
องค์การแพลน อินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย
มูลนิธิศุภนิมิต ประเทศไทย
มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก
มูลนิธิรักษ์เด็ก
สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (กลุ่มลูกเหรียง)
มูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน
องค์กร PYNA

ข้อมูลนี้มาจากการพูดคุยปรึกษากลุ่ม 5 ครั้ง กับเด็กและเยาวชน 84 คน อายุระหว่าง 12-23 ปี เพื่อสะท้อนสถานการณ์และข้อเสนอแนะด้านสิทธิของเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยทางเครือข่ายได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสียงของเด็กในระดับพื้นที่ที่เกิดขึ้น ผ่านวงสนทนาในหลากหลายพื้นที่ รวมถึงจังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดยะลา

เด็กและเยาวชนได้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสิทธิเด็ก และสิทธิด้านความหลากหลายทางเพศ รวมถึงอัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ การแสดงออก และลักษณะทางกายภาพ อีกทั้งความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (UPR)